

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI TI

HRVA

HRVATSKI JEZIK

viša razina

KNJIŽEVNOST, NEKNJIŽEVNI TEKST I JEZIK

DRŽAVNA MATURA ŠK. GOD. 2021./2022.

HRVA.58.HR.R.K1.40

49379

I. Književnost i neknjiževni tekst

Zadatci uz polazni tekst

Zadatci višestrukoga izbora

U zadatcima višestrukoga izbora od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točan odgovor morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Točan odgovor donosi jedan bod.

Zadatci od 1. do 30. odnose se na polazne tekstove.

Zapuštena

U jednoj sobi ogromnoga grada
pokraj sirotnoga pokućstva i suđa
živi mlada žena

Svaki dan o podne i naveče
uđe jedno vučje lice

I dok žena stojeći po strani
Čeka
vučje lice jelo proguta
i ode

U noći
mlada žena ćuti pokraj peći
– pjev vatre šumi u tišini sobe –
nad romanom Marcela Prévosta

Dugo lice blijedo i bez nade
oteščalo od čitanja padne
nad stranice romana
i usne

Na prozoru rastvoreni modri cvjetovi
čeznu sami u noć
u kojoj bliza krčma divlje šumori i pjeva

Antun Branko Šimić

1. Koja od sljedećih tvrdnja o pjesmi **nije točna**?

- A. Lirski subjekt u pjesmi mlada je žena.
- B. Interpunkcija je u pjesmi reducirana.
- C. Pjesma je pisana slobodnim stihom.
- D. Pjesma je grafički organizirana.

(1 bod)

2. Što je tema pjesme?

- A. umjetnost kao sredstvo ostvarivanja boljega života
- B. nemogućnost ostvarivanja ispunjenoga života
- C. uzaludno iščekivanje voljene osobe
- D. strah od velikoga grada

(1 bod)

3. U čemu žena iz pjesme nalazi utjehu?

- A. u čitanju
- B. u kuhanju
- C. u pjevanju
- D. u snovima

(1 bod)

Ivan Gundulić, *Osman*

Sunčanica mlada i lijepa,
od ke slovu svud kriposti,¹
svijetlo ufanje ćaćka slijepa
i štapak je u starosti.

Mile unuke on viditi
želi od drage kćerice ove
i u njih opet ponoviti
sebe i mrtve svê sinove.

Ali je zaman² da itko sada
nje lipotu dvori mnogu,
zašto djevstvo ona mlada
zavjetova višnjem Bogu.

Mudri ćaćko s biljêg veće³
pozna ovu nje odluku
i, što obljubit kćerca neće
vjerovnika, čuti muku.

No u sebi opet sudi
da od djetinjstva plaha ishodi
taj nje misô, s koje žudi
da dni tako sama vodi.

Tim neka u njoj od ljubavi
probudi se časna želja,
on razlike igre stavi
od radosti i veselja.

Od bugarskih mlados sela
na igre se kupi ove,
i ljuvena i vesela
sjediljkam⁴ ih milim zove.

Lijepe djevojke i gizdave,
i seljani mladi š njima
na nje idu, i vrh glave
svak od cvijetja vijenac ima.

U tanac se svi hitaju,
svi začinju slatke pjesni
i razlike igre igraju
u pokoju i u ljuvezni.

Vrh livade mlad uz mlada
sjedi u cvijetju razlikomu,
i riječ s riječim hitro sklada
na uho šaptom ovi⁵ onomu.

Natječu se svi pastiri,
i ukazat⁶ svaki uživa
Da skladnije dipli sviri
I da u slađi glas popiva.

Zatjecat se još ne taže⁷
pastirice najmilije,
ka začinja pjesni draže,
ka li vjenčac ljepše vije.

Sjediljke ove skupio biše
starac Ljubdrag na svom stanu,
jeda⁸ srce tvrdo odviše
od svê kćerice one ganu:

ter od mladih, kih ustrili
slavna lipost nje velika,
kigodi⁹ joj tuj omili
i obere¹⁰ ga vjerenika.

¹ od ke slovu svud kriposti – glasovita je po svojoj kreposti

² zaman – uzalud

³ s biljêg veće – po više znakova

⁴ sjediljka – okupljanje radi druženja

⁵ ovi – ovaj

⁶ ukazat – pokazati

⁷ zatjecat se još ne taže – još se ne prestaju natjecati

⁸ jeda – da

⁹ kigodi – kojigod

¹⁰ obere – izabere

4. Zašto je Ljubdrag organizirao okupljanje mladih?

- A. Nadao se da će se neki mladić svidjeti njegovoj kćeri.
- B. Želio je zahvaliti kćeri zato što mu je oslonac u starosti.
- C. Htio je da se pastiri natječu u sviranju.
- D. Zaželio se veseloga društva u kući.

(1 bod)

5. Što je o Ljubdragu iskazano u sljedećim stihovima?

*Mile unuke on viditi
želi od drage kćerice ove
i u njih opet ponoviti
sebe i mrtve svê sinove.*

- A. Važno mu je da se njegova loza nastavi.
- B. Želi osvetiti svoje mrtve sinove.
- C. Htio bi da ga unuci posjete.
- D. Sluti da će uskoro umrijeti.

(1 bod)

6. U čemu se od sljedećega natječu djevojke?

- A. u pletenju vjenčica
- B. u pričanju priča
- C. u plesanju
- D. u ljepoti

(1 bod)

Josip Kozarac, *Tena*

To divno tijelo bit će sada Jozino i Đorđevo: Jozino, koga nije mogla pred dvije godine ni gledati, koji joj je bio nemio kao zelena voćka! Je li joj žao? Čemu da joj bude žao kada poslije vodnika ionako nije nikoga više ljubila, ali u dubini duše mora si ona priznati da joj se vatreni Đorđe većma dopada negoli gospodski Leon. Razlika stališa, naobrazbe, način života među njom i Leonom, sve to više ju je odbijalo negoli privlačilo k Leonu.

Da je sad Leon vidi u Jozinu i Đorđevu zagrljaju, što bi on rekao, bi li mu možda bilo žao? Ne bi, njega bi to samo neugodno dirnulo, baš kao kada bi vidio Canovin kip u zadimljenoj seljačkoj kuhinji. On ne bi žalio za njom, nego za onim što je na njoj lijepo – a za čim da ona žali, ona koja bolje razumije Đorđevu neobuzdanu vatru, Jozine prostačke riječi negoli Leonovo obožavanje „lijepoga” na njenom tijelu? To čuvstvo „lijepoga” naleti katkad i njojzi u dušu, ali njezina duša već je bila podivljali busen cvijeta iz kojega je više trnova negoli cvjetića isklijalo.

7. Koji izraz metaforično prikazuje Tenu?

- A. zelena voćka
- B. neobuzdana vatra
- C. čuvstvo „lijepoga”
- D. busen cvijeta

(1 bod)

8. Koga je Tena jedino voljela?

- A. Đorđa
- B. Jozu
- C. Leona
- D. vodnika

(1 bod)

9. Na što se odnosi sljedeća usporedba?

kao kada bi vidio Canovin kip u zadimljenoj seljačkoj kuhinji

- A. na Tenin smisao za kiparsku umjetnost
- B. na nesklad između ljepote i okoline
- C. na prijetvorno ponašanje
- D. na Leonovo bogatstvo

(1 bod)

Ranko Marinković, *Kiklop*

Kad su stigli veterinarski stručnjaci iz urođeničkoga sela, agent je mirno pasao kao i sva ostala grla. Ipak mu silom uguraše u ždrijelo slinave gvalje od nekakvih trava koje su najprije sažvakali u svojim ustima i zatim mijesili među prstima pljujući u njih obilno. Agent se doduše davio od toga, ali je ipak nastojao svim silama da poslušna svoje dobronamjerne mučitelje: gutao je zelene kuglice mučno kao kokoš. Oni su ga liječili. A on se odmah i ponadao: eto, liječe, znači... i smiješio im se s prijaznom zahvalnošću.

– Što su to trpali u njega? – upita kapetan liječnika tonom šefa obitelji.

– Mislim, biljne purgative. Gospodina će to temeljito pročistiti. Ali čini se da to nije cijeli postupak. Oni će mu još i zle duhove istjerati iz trbuha.

I doista, povalili su pacijenta na leđa i dok su ga četvorica držala za ruke i noge Veliki Vrač mu je utaknuo bambusovu cjevčicu u duboko usaljeni pupak, zatim uzeo ugarak iz ruku svog asistenta i živom žeravom stao šarati krugove oko bambusa po nabreklom agentovom trbuhu izgovarajući obredne riječi na koje su njegovi pomoćnici odgovarali skandirajući neke druge riječi, vjerojatno u ime demona koji, očito, nisu bez otpora napuštali utrobu našeg prijatelja. Agent je, razumije se, urlao od boli, a to je Veliki Vrač primao sa zadovoljstvom, kao znak uspješnog rađanja na pupku.

Upravitelj stroja, koji je, čini se, bio najhumaniji i svakako najjači među bijelcima, učini pokret kojim bi vjerojatno bio zadavio Velikoga Vrača da ga liječnik nije u pravi čas zaustavio.

– Zar ste poludjeli, gospodine!

– Pa dokle oni kane tako mučiti ovog čovjeka?

– Dok mu ne istjeraju i posljednjeg demona iz trbuha kroz onaj dimnjak na pupku.

Demoni bi navodno trebali pobjeći pred vatrom...

– Pa kada će to biti? – upita kapetan naivno, s laičkom radoznalošću.

– To pitajte njih – odgovori liječnik neprijazno.

10. Što je prikazano u polaznome tekstu?

- A. čišćenje dimnjaka
- B. istjerivanje zlih sila
- C. liječenje životinja
- D. ubojstvo zarobljenika

(1 bod)

11. Zašto su urođenici nazvani *veterinarskim stručnjacima*, a agent *grlom*?

- A. da bi se naglasilo da su urođenici obrazovani
- B. da bi se istaknula dehumanizacija
- C. da bi se postigla ritmičnost teksta
- D. da bi se ostvario stil basne

(1 bod)

12. Koji je od sljedećih likova htio prekinuti događaj kojemu svjedoči?

- A. kapetan
- B. liječnik
- C. upravitelj stroja
- D. Veliki Vrač

(1 bod)

Jorge Luis Borges, *Zaprepaštenje*

Jedan susjed iz Moróna izvijestio me o slučaju:

„Nitko baš pravo ne zna zašto su se Moritán i Pardo Rivarola zavadili, i to tako žestoko. Obojica su bili iz konzervativne stranke, a vjerujem da su se i upoznali u podružnici. Ne sjećam se Moritána jer bijah još vrlo mlad kad je on umro. Kažu da mu je obitelj bila iz Entre Riosa. Pardo je poživio još mnogo godina. Nije bio nikakav vođa niti nešto slično, ali je tako izgledao. Bio je prilično nizak i težak i vrlo razmetljiv u oblačenju. Nijedan od dvojice ne bje mlitav, ali je Rivarola više razmišljao, kako se kasnije i vidjelo. Odavno se bio zakleo da naudi Moritánu, ali je htio djelovati oprezno. Opravdam ga; ako nekoga ubiješ i zatim moraš ispaštati u zatvoru, postupio si budalasto. Pardo je svoj plan dobro pripremio.

Bilo je oko sedam sati uvečer, jedne nedjelje. Trg je bio pun svijeta. Kao i uvijek, tu je bio Rivarola, koji je polagano šetao, s karanfilom u zupučku i u crnom odijelu. Hodao je sa svojom nećakinjom. U jednom je trenutku iznenada udalji od sebe, čučnu na pod i počne mahati rukama i kukurikati kao da je pijetao. Ljudi se u strahu razmaknuše. Tako poštovani građanin kao Pardo, pa da to čini pred očima i usprkos čitavom Morónu, i to još nedjeljom! Nakon stotinjak metara okrenu se natrag i svejednako mašući i kukurikajući uđe u Moritánovu kuću. Gurnu vrata i jednim skokom nađe se u dvorištu. Mnoštvo se okupilo na ulici. Moritán, začuvši buku, pojavi se na dnu dvorišta. Vidjevši groznog neprijatelja kako nasrće, pokuša se uvući u kakvu sobu, ali jedan ga metak zahvati, a zatim i drugi. Rivarolu su odvela dva stražara. Čovjek se odupirao, kukurikajući.

Nakon mjesec dana bio je na slobodi. Službeni liječnik proglasi da je bio žrtvom iznenadnog napada ludila. Zar ga čitavo mjesto nije vidjelo kako se ponaša kao pijetao?”

13. Čije je zaprepaštenje prikazano?

- A. ljudi na trgu
- B. Moritánovo
- C. Rivarolino
- D. susjedovo

(1 bod)

14. Što *susjed iz Moróna* opravdava?

- A. ubojičino razmetljivo odijevanje
- B. glumljeno Rivarolino ludilo
- C. počinjeno ubojstvo
- D. zatvorsku kaznu

(1 bod)

15. Kojim se postupkom postiže vjerodostojnost prikaza događaja?

- A. detaljnim opisom lika
- B. kronološkim pripovijedanjem
- C. uvođenjem lika susjeda
- D. završnim retoričkim pitanjem

(1 bod)

Sofoklo, *Antigona*

Kreont

A što je? Kako riječ me tvoja prepala!

Tiresija

Pa znat ćeš kad umijeća moga čuješ znak.
Na mjestu kad sam starom, ptica motrištu,
Gdje svaka dolijeće mi ptica, sjedio,
Glas ptičji nepoznat mi čujem, ljutome
U bijesu, divljoj graji one kreštahu.
Razabrah: jedna drugu čupa pandžama
I kolje; klepet krila jasno čuo se.
U strahu odmah htjedoh žrtvu prinijeti
Na zapaljenu žrtveniku, ali plamen se
Te žrtve paljenice nije primao:
Po pepelu se mast od bedra cijedila,
Razlijevala i dimila; tad prsne žuč
I uvis šikne, a salo se topilo
Što bedrenu je svuda kost omatalo.
Od ovog sam dječaka tako doznao
Za gatanje da žrtva znaka nè daje;
Jer meni on je vodič a ja drugima.
A to zbog tvoje volje boluje nam grad.
Ta svi su žrtvenici i sva ognjišta
Sad ptičje a i pseće hrane prepuni
Od Edipova sina, palog jadnika.
Pa onda bozi žrtvene već molitve
Ne primaju nit' plamena od žrtava.
Nit' krešti ptica dobrokobno okusiv
Te masne krvi poginula čovjeka.
To, dakle, sinko, drži sad na pameti!
Ta griješiti je prirodjeno ljudima;
Al' sagriješi li tko, on više čovjek lud
Ni nesretan bit neće ako liječi se
I nije uporan kad ù zlo zàbrazdi.
Tvrdoglavost je isto što i bezumlje.
Ti pusti mrtvog, ne muči poginula!
Zar podvig je još jednom ubit mrtvoga?
U dobroj zborim namjeri: poslušati
Riječ dobrohotnu dobitak je najveći.

16. Koja je uloga Tiresijina obraćanja Kreontu?

- A. uvjeriti Kreonta u to da je njegova odluka neispravna
- B. objasniti Kreontu zašto bogovi nisu primili žrtvu
- C. navesti Kreontove nepromišljene postupke
- D. opravdati Kreontovo ponašanje

(1 bod)

17. O kojemu svojem umijeću govori Tiresija u sljedećoj rečenici?

Pa znat ćeš kad umijeća moga čuješ znak.

- A. o proricanju budućih događaja
- B. o komunikaciji s mrtvima
- C. o žrtvovanju životinja
- D. o uzgoju ptica

(1 bod)

18. Koga Tiresija naziva *palim jadnikom*?

- A. Eteokla
- B. Hemonu
- C. Kreonta
- D. Polinika

(1 bod)

Calderón de la Barca, *Život je san*

(Otvaraju se vrata i ukazuje se Sigismund,
okovan u lance i obučen u kožuh.
U kuli je svjetlo.)

SIGISMUND (*iznutra*)

Jao meni, nesretniku!
Kad me bijes vaš tako slama,
o nebesa, znati hoću,
rodivši se kakvu zloću
ja pokazah prema vama?
No već time što sam rođen,
znam kakvim sam zlom pogođen.
Zato dobar razlog vodi
vašu strogost – moram reći –
jer čovjekov grijeh najveći
u tome je što se rodi.

Jedina su moja htijenja,
o nebesa: zbog svog mira
želim znati (bez obzira
na taj zločin mog rođenja)
da l' još čime vas uvrijedih,
te me takva kazna slijedi?
Jer i drugi rođeni su
kao i ja – to svi znate –
pa ih mnoga dobra prate,
koja meni dana nisu.
Ptić u gnijezdu se izvali
i čim bude pun biserja,
šaren kao cvijet od perja
i krilati buket mali,
odmah leti leta laka
kroz odaje bistra zraka
i ostavlja blagostanje
svoga gnijezda u stablima,
a ja više duše imam,
no slobode mnogo manje.

Zvijer se rodi: kožu čistu
čim joj ospi pjege divne
što se kao zvijezde čine
(zahvaljujuć umnom kistu),
po nagonu svom je ona
već opasna i smiona
i, okrutna prema svima,
po svom labirintu hara,
a ja, s mnogo više dara,
ja slobode manje imam.
(...)

Kad me prožme jad taj hudi,
kao vulkan gorim cio
i srce bih svoje htio
iščupati van iz grudi.
Tko i zašto tako sudi
i otima ovdje nama
naša ljudska prava sama,
povlastice i nagrade
što ih nebo vodi dade,
ptici, zvijeri i ribama?

ROSAURA

Njegove riječi u meni su
strah i samilost izazvale.

SIGISMUND

Tko je slušao moje riječi?
Je li Klotaldo?

19. Koja je od sljedećih tvrdnja o Sigismundu točna?

- A.** Želi se osvetiti za nanesenu nepravdu.
- B.** Nastoji izazvati samilost sugovornika.
- C.** Očajan je zbog svojega položaja.
- D.** Planira pobjeći iz kule.

(1 bod)

20. Na kojoj je antitezi utemeljen Sigismundov monolog?

- A.** dobro – zlo
- B.** privid – stvarnost
- C.** rođenje – smrt
- D.** ropstvo – sloboda

(1 bod)

21. Tko je kriv za Sigismundovo trenutačno stanje?

- A.** Astolfo
- B.** Bazilije
- C.** Klotaldo
- D.** Rosaura

(1 bod)

Viktor Žmegač, *Nadrealisti i kravate*

NADREALISTI I KRAVATE. Sa starih crno-bijelih ili smečkastih fotografija gleda nas povijest. Kad nas motre umjetnici, stvara se dodatna kulturnopovijesna vrijednost. Preda mnom je jedna od skupnih fotografija istaknutih dadaista i nadrealista iz sredine dvadesetih godina. U prvom redu sjede ličnosti koje ne treba predstaviti: Tristan Tzara, André Breton, Salvador Dalí, Max Ernst, Man Ray. Svojim su djelima među najradikalnijim modernistima dvadesetoga stoljeća. No fotografija to nimalo ne pokazuje. Danas smo navikli na to da se avangardni signali moraju očitovati i u odjeći. Ako je umjetniku stalo do sebe, mora biti čupav, razdrljen, u što starijim trapericama i puloveru koji je njegovano prljav, po mogućnosti na dva-tri mjesta propaljen cigaretom. U naše vrijeme to je standard, a svakako više nije provokacija. Prije osamdesetak godina likovni i tekstualni izazovi bili su nezapamćeno žestoki, ali djela bila su jedno, a odijevanje drugo. Antigrađanski nasrtaji bili su u slikama i riječima koje su dolazile iz ruku autora pomno građanski obučениh. Čak ni dadaistička ulična događanja u prvim godinama poslije rata nisu bila bez izglačanih odijela, kravate ili leptirmašne. Takva je i fotografija. Svi imaju uredne košulje i decentne kravate, svi su uz suzdržan smiješak uprli oči u kameru, kao da će izletjeti ptičica. I Man Ray ne drži se drukčije, jedan od najvećih umjetničkih fotografa stoljeća. Tada svakako još nije postojala uniformnost vanjskih i unutarnjih crta ličnosti. Zanimljivo je protuslovlje u današnjoj epohi, koja od umjetnika očekuje klaunsku odjeću, naušnice i nanosnice, ali ne uočava da je umjetnost postala repetitivna. Gospoda s kravatama i sakoima (a ne s ribarskim jaknama) rušili su estetske konvencije stare i po petsto godina, i to sa štropotom. Danas su se posljednji trzaji provokacije preselili u ekstravagancije vanjske pojave.

22. Koja je od sljedećih tvrdnja o avangardistima s fotografije točna?

- A. Avangardnom su odjećom ukazivali na modernost svojih djela.
- B. Njihova je provokativnost proizlazila iz djela koja su stvarali.
- C. Svojim su izgledom željeli zainteresirati gledatelje.
- D. Njihova je umjetnost bila uniformirana.

(1 bod)

23. Zašto avangardiste s fotografije *ne treba predstaviti*?

- A. jer njihova umjetnost pripada prošlosti
- B. jer ih fotografija dovoljno prikazuje
- C. jer su nevažni za temu eseja
- D. jer su vrlo poznati

(1 bod)

24. Što od sljedećega autor iskazuje o umjetnosti svojega vremena?

- A. Nekonvencionalna je.
- B. Puna je proturječja.
- C. Provokativna je.
- D. Neoriginalna je.

(1 bod)

Darko Grundler, *Utjecaj monitora s katodnom cijevi na uređaje i ljude*

Utjecaj elektromagnetskog polja monitora na uređaje svodi se na izazivanje smetnji i neispravnog rada. Takva vrsta ometanja zove se elektromagnetska interferencija (engl. *electromagnetic interference*, EMI). Primjeri ometanja su: smetnje na TV prijamnicima, radioprijamnicima i telekomunikacijskoj opremi. (...) Problem zajedničkog rada više uređaja bez osjetnog međusobno neželjenog utjecaja jest problem elektromagnetske sukladnosti (engl. *electromagnetic compatibility*, EMC). Za neka dva uređaja kaže se da su elektromagnetski sukladna ako mogu zajedno raditi bez međusobnih smetnji. Smatra se da monitor može štetno utjecati na zdravlje ljudi koji se nalaze u njihovoj blizini. Štetnost monitora nije u potpunosti razjašnjena niti su sa sigurnošću ustanovljene zdravstvene posljedice. Jedno od područja istraživanja jest utjecaj elektromagnetskih polja koja stvara monitor. Monitor se sastoji od mnogo sastavnih dijelova kroz koje protječe električna struja, pa se sukladno tome oko monitora rasprostiru električna i magnetska polja. Rasprostiranje električnih i magnetskih polja naziva se emisija (engl. *emission*). Prema istraživanjima, monitori proizvode dvije vrste emisija koje mogu utjecati na zdravlje. ELF (engl. *extremely low frequency*) emisija je izuzetno niske frekvencije (5 Hz do 2 kHz), a glavni joj je izvor uspravni otklonski sustav i napojna jedinica monitora. VLF (engl. *very low frequency*) emisija je vrlo niske frekvencije (2 kHz do 400 kHz), a izvor VLF-a vodoravni je otklonski sustav monitora. Viši pogonski naponi, kod višebrojnih monitora, uzrokuju u načelu i veće razine emisije.

Korisnici se od emisije mogu zaštititi na dva načina: filtriranjem signala i oklapanjem monitora. Oklapanje se svodi na zatvaranje monitora u metalni oklop tako da se pojedini dijelovi monitora presvlače tankim metalnim presvlakama. Primjerice staklo katodne cijevi monitora sadrži olovo kako bi smanjilo zračenje. Mišljenja stručnjaka o općoj štetnosti monitora na zdravlje vrlo su podijeljena i često suprotna te ne postoji znanstveno čvrsta podloga kojom bi se mogla potkrijepiti štetnost utjecaja monitora na zdravlje.

25. Koja je namjena teksta?

- A. upozoriti na opasnost pri upotrebi monitora računala
- B. potaknuti istraživanje o utjecaju monitora na ljude
- C. promovirati nove tehnologije u izradi monitora
- D. objasniti utjecaj monitora na okolinu

(1 bod)

26. Zbog čega su monitori potencijalno štetni za ljude?

- A. zbog elektromagnetske interferencije
- B. zbog elektromagnetske sukladnosti
- C. zbog toga što sadrže olovo
- D. zbog ELF i VLF emisije

(1 bod)

27. Što se povećava s višim pogonskim naponima kod višebojnih monitora?

- A. elektromagnetska sukladnost uređaja
- B. količina olova u katodnoj cijevi
- C. filtriranje signala monitora
- D. zračenje monitora

(1 bod)

Savršena tjestenina

Kad se vratite gladni s posla, a niste neki vješti kuhari, posegnut ćete za namirnicama pogodnima za brzu pripremu. Jedna je od njih i tjestenina. Iako njeno kuhanje nije komplicirano, postoje pravila koja je potrebno slijediti kako bi se iz ove namirnice izvuklo ono najbolje.

Odaberite visokokvalitetnu tjesteninu od fino mljevene durum-pšenice. Ona u usporedbi s običnom pšenicom sadrži više minerala i vitamina te također ima visoki udio proteina koji pridonose elastičnosti tjestenine pa se neće tako lako raskuhati.

Kuhajte ju u dovoljnoj količini vode kako se ne bi slijepila i otpustila škrob. Neki od kulinarskih stručnjaka preporučuju čak 5 L vode na 1 kg tjestenine. Naravno, vaša količina tjestenine možda neće biti ovako velika, ali ako je riječ i o samo 500 g, iskoristite veći lonac u koji može stati barem 3 – 4 L vode jer je to jedini način da se tjestenina ravnomjerno skuha i bude ukusna.

Budite oprezni s dodavanjem ulja i soli. Dodavanjem ulja nećete spriječiti sljepljivanje, već ćete tjesteninu učiniti masnijom. Stoga ju promiješate 3 – 4 puta u 10 minuta kako ne bi došlo do neželjenoga sljepljivanja. Sol dodajte nakon što je voda zakipjela. Tako ćete ubrzati proces zagrijavanja vode. Na svaku litru vode dodajte otprilike 1 ½ žličicu soli.

Kako biste izbjegli raskuhavanje tjestenine, kušajte ju 2 – 3 minute prije predviđenoga završetka kuhanja otisnutoga na pakiranju jer ćete tako najbolje osjetiti *al dente* čvrstoću koja predstavlja savršeno skuhanu tjesteninu.

Tjesteninu nakon kuhanja nemojte ispirati jer se tako gubi škrob i sva slasnost dobivena kuhanjem u slanoj vodi. Samo je procijedite i još vruću pomiješajte s umakom kako ne bi došlo do sljepljivanja. Umak po potrebi dodatno zagrijte s tjesteninom, ali ne duže od 2 minute. Jela od tjestenine servirajte topla, osim ako nije riječ o nekom obliku hladne salate.

<https://www.coolinarika.com/clanak/5-zlatnih-savjeta-kako-pripremiti-savrsenu-tjesteninu/> (prerađeno i prilagođeno)

28. Koja je namjena teksta?

- A. analizirati zašto se tjestenina kuhanjem sljepljuje
- B. potaknuti ljude na kuhanje jela s tjesteninom
- C. objasniti kako se pravilno kuha tjestenina
- D. opisati nastanak raskuhane tjestenine

(1 bod)

29. Na koji se od sljedećih načina može izbjeći sljepljivanje tjestenine?

- A. odabirom tjestenine s manjim udjelom proteina
- B. miješanjem tjestenine prilikom kuhanja
- C. soljenjem vode tek nakon što zavre
- D. dodavanjem ulja tijekom kuhanja

(1 bod)

30. Što od sljedećega negativno utječe na kvalitetu skuhane tjestenine?

- A. ispiranje tjestenine nakon kuhanja
- B. često kušanje tijekom kuhanja
- C. *al dente* čvrstoća tjestenine
- D. visoka elastičnost tjestenine

(1 bod)

II. Književnost

Zadatci bez polaznoga teksta

Zadatci višestrukoga izbora

U zadatcima višestrukoga izbora od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točan odgovor morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Točan odgovor donosi jedan bod.

31. Koja je stilska figura upotrijebljena u sljedećemu primjeru?

- *Majko, zašto je hladno u našoj sobi?*
- *Jer nema ugljena, sine.*
- *A zašto nema ugljena?*
- *Jer tata nema posla.*
- *A zašto tata nema posla?*
- *Jer ima previše ugljena.*

- A. anadiploza
- B. paradoks
- C. polisindeton
- D. retoričko pitanje

(1 bod)

32. Koji je od sljedećih naslova utemeljen na antitezi?

- A. *Kraljević i prosjak*
- B. *Prokleta avlija*
- C. *Zločin i kazna*
- D. *Crni mačak*

(1 bod)

33. Koji je stih karakterističan za antičke epove?

- A. epski deseterac
- B. heksametar
- C. jedanaesterac
- D. simetrični osmerac

(1 bod)

34. Koja se od sljedećih tvrdnja odnosi na elegiju?

- A. Namijenjena je buđenju nacionalne svijesti.
- B. Pisana je u obliku dijaloga popraćenih glazbom.
- C. Uzvišenim tonom slave se životne radosti i ljepota prirode.
- D. Iskazuje se bolno iskustvo, razdvojenost od doma ili drage osobe.

(1 bod)

35. Koji su od sljedećih stihova dvostrukorimovani dvanaesterci?

- A. *Da bim znala, drago, da oćeš bit mornar,
Ja ću plavcu moju s zlatom okovati,*
- B. *Lepo pevaj, ptiček, drobni moj slaviček,
vu zeleni gori, na kiti borovi.*
- C. *Tuge mje, tuge, vsaki dan ste druge,
Ne jur vsaki danak neg i vsaku uru,*
- D. *Slavi svak iz glasa ovu vil gizdavu,
Ka nosi od vlasi venčac lip na glavu,*

(1 bod)

36. Na kojega se pjesnika odnosi sljedeća tvrdnja?

Naslovom svoje zbirke pjesma, kojom je najavio modernizam, ukazuje na spoj materijalnoga i duhovnoga, ljepote i ružnoće, dobra i zla.

- A. na Antuna Branka Šimića
- B. na Charlesa Baudelairea
- C. na Francesca Petrarca
- D. na Tina Ujevića

(1 bod)

37. Na koju se Ujevićevu pjesničku zbirku odnosi sljedeća tvrdnja?

Ta je zbirka od 48 pjesama pisana u duhu petrarkističke tradicije pa se lirski subjekt često obraća imaginarnoj, nedohvatljivoj gospi koja ga istodobno i privlači i uništava.

- A. na *Kolajnu*
- B. na *Lelek sebra*
- C. na *Ojađeno zvono*
- D. na *Žedan kamen na studencu*

(1 bod)

38. U kojemu se pjevanju epa *Smrt Smail-age Čengića* nalaze sljedeći stihovi?

*Djeco moja, hrabri zatočnici,
Vas je ova zemlja porodila,
Kršovita, ali vami zlatna.
Djedi vaši rodiše se tudijer,
Oci vaši rodiše se tudijer,
I vi isti rodiste se tudijer:
Za vas ljepše u svijetu neima.*

- A. u *Agovanju*
- B. u *Noćniku*
- C. u *Četi*
- D. u *Haraču*

(1 bod)

39. Koja se od sljedećih tvrdnja odnosi na Porfirija Petroviča iz romana *Zločin i kazna*?

- A. Stariji je gospodin koji traži siromašnu djevojku za ženu koja bi mu bila pokorna i zahvalna.
- B. Svojom lukavošću i psihološkim igrama želi navesti Raskoljnikova na priznanje zločina.
- C. Suprug je Marfe Petrovne, a udvara se Raskoljnikovljevoj sestri Dunji.
- D. Propali je činovnik koji je zbog alkohola uništio svoju obitelj.

(1 bod)

40. Zašto se roman *Patnje mladog Werthera* određuje kao epistolarni roman?

- A. Pisan je u 1. licu.
- B. Sadrži dnevničke zapise.
- C. Pisan je u obliku pisama.
- D. Nastao je u razdoblju predromantizma.

(1 bod)

41. Koji je dramski junak izgovorio sljedeću rečenicu?

Slabosti, ime ti je žena!

- A. Kreont govoreći o Antigoni
- B. Miljenko govoreći o Dubravki
- C. Leone govoreći o barunici Glembay
- D. Hamlet govoreći o Gertrudi

(1 bod)

42. Iz kojega su književnog djela sljedeće rečenice?

CENTROREKLAM objavljuje urbi et orbi s visokoga krova svoj visoki standard. Od njegove silne akustike jedva se i čuje iz mračne veže nemoćno zapomaganje slijepca-prodavača: „Končane svezice, crne, žute – dva dinara; deset kuverata i deset papira – šest dinara...” Monotona slijepčeva litanija zvuči umorno i bez uvjerenja; jadna usmena reklama želi samo da prikrije prosjačenje, to i ništa više.

- A. iz *Kiklopa*
- B. iz *Preobražaja*
- C. iz *Zločina i kazne*
- D. iz *Patnje mladog Werthera*

(1 bod)

43. Na kojega se književnika odnosi sljedeća tvrdnja?

U prvoj fazi stvaralaštva zaokupljen je pitanjem o smislu i svrsi čovjekova postojanja, a život doživljava kao niz apsurda.

- A. na Alberta Camusja
- B. na Fjodora Mihajloviča Dostojevskog
- C. na Franza Kafku
- D. na Pedra Calderóna de la Barcu

(1 bod)

44. Koja se od sljedećih tvrdnja odnosi na klasičnu grčku tragediju?

- A. Namjera je prikazati neku aktualnu temu ili naglasiti neku lošu karakternu osobinu.
- B. Glavni lik stradava jer je djelovao u skladu sa svojim moralnim načelima.
- C. Pisana je u prozi, jednostavnim stilom i svakodnevnim govorom.
- D. Stalni su likovi škrti starac, zaljubljeni mladić i lukavi sluga.

(1 bod)

45. U čemu je Antigonina tragična krivnja?

- A. Htjela je odgovornost za bratov pokop podijeliti sa svojom sestrom.
- B. Uime moralnoga zakona prekršila je zakon vladara.
- C. Skrivila je smrt svojega zaručnika.
- D. Ubila se.

(1 bod)

46. Kako se naziva dramski postupak kojim se spuštanjem božanstva na scenu razrješava zaplet?

- A. *ab ovo*
- B. *deus ex machina*
- C. *in medias res*
- D. *quid pro quo*

(1 bod)

47. Koja od sljedećih književnih vrsta pripada epskomu rodu?

- A. epigram
- B. mit
- C. oda
- D. tragedija

(1 bod)

48. Tko u Shakespeareovoj tragediji *Hamlet* izgovara sljedeće rečenice?

*Ide već
U sobu svoje majke, gospodaru,
A ja ću stati iza zastora,
Da čujem što će biti.*

- A. Hamlet
- B. Klaudije
- C. Laert
- D. Polonije

(1 bod)

49. Koja se od sljedećih tvrdnja odnosi na *Dubravku* Ivana Gundulića?

- A. Djelo je monolog u kojemu se glavni lik prisjeća svojega grijeha, zatim spoznaje ispraznost ljudskih nastojanja, a na kraju se vraća Bogu.
- B. U djelu je prikazan pastoralni svijet na temelju kojega se iščitava društveno-politička stvarnost.
- C. Djelo sadrži prepjeve biblijskih pokorničkih psalama kojima autor prekida pisanje mladenačkih drama.
- D. Djelo se temelji na aktualnim događajima iz autorova vremena i govori o borbi za prijestolje.

(1 bod)

50. U kojemu je književnom razdoblju nastao pjesnički pravac marinizam?

- A. u renesansi
- B. u baroku
- C. u klasicizmu
- D. u romantizmu

(1 bod)

51. Koji je od sljedećih književnih pravaca nastao pod utjecajem psihoanalitičke teorije Sigmunda Freuda?

- A. dadaizam
- B. ekspresionizam
- C. futurizam
- D. nadrealizam

(1 bod)

52. Koji od sljedećih pjesnika pripada razdoblju realizma?

- A. Silvije Strahimir Kranjčević
- B. Antun Gustav Matoš
- C. Antun Branko Šimić
- D. Augustin Tin Ujević

(1 bod)

53. Koja je od sljedećih tvrdnja o trubadurskoj lirici točna?

- A. Nastala je u renesansnome Dubrovniku.
- B. Nastala je u srednjovjekovnoj Europi.
- C. Nastala je u predrenesansnoj Italiji.
- D. Nastala je u antičkome Rimu.

(1 bod)

54. Što je od sljedećega obilježje realističke poetike?

- A. subjektivni pripovjedač
- B. humanizirani pejzaž
- C. načelo tipičnosti
- D. svjetska bol

(1 bod)

55. Koje je od sljedećih obilježja karakteristično za književnost postmodernizma?

- A. deskriptivnost
- B. intertekstualnost
- C. moralističnost
- D. tendencioznost

(1 bod)

III. Jezik

Zadatci višestrukoga izbora

U zadatcima višestrukoga izbora od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.
Točan odgovor morate označiti znakom X na listu za odgovore.
Točan odgovor donosi jedan bod.

56. Koji je od sljedećih primjera pravopisno točan?

- A. piješčani sat
- B. razgovijetan izgovor
- C. skupocijena ogrlica
- D. zvijezdana staza

(1 bod)

57. Koji je od sljedećih izraza pravopisno točan?

- A. svečenički poziv
- B. svečenički poziv
- C. svečenički poziv
- D. svečenički poziv

(1 bod)

58. Koja je od sljedećih rečenica napisana u skladu s pravilima o pisanju velikoga i maloga početnog slova?

- A. Apollo 11 bila je svemirska misija koja je 20. srpnja 1969. dovela prve ljude na zemljin satelit Mjesec.
- B. Taj se let smatra velikim postignućem u povijesti istraživanja svemira i pobjeda je SAD-a u hladnoratovskoj utrci sa Sovjetskim savezom.
- C. Armstrong i Aldrin sletjeli su na prostor nazvan More tišine i postali prvi ljudi na površini Mjeseca.
- D. Tri astronauta vratila su se na Zemlju s 21,55 kg mjesečeva kamenja, sletjevši 24. srpnja u Tihi Ocean.

(1 bod)

59. U kojoj je od sljedećih rečenica podcrtani primjer pravopisno točan?

- A. Na satu kemije određivali smo ph – vrijednosti tekućina.
- B. Napeto smo iščekivali utakmicu Hajduk – Dinamo.
- C. *Suncokreti* su Van Goghovo remek – djelo.
- D. Kupili smo ogrlicu od 18 – karatnoga zlata.

(1 bod)

60. U kojoj je od sljedećih riječi provedena jotacija?

- A. prepečem
- B. preskačem
- C. presvučem
- D. pretučem

(1 bod)

61. U kojoj je od sljedećih riječi provedeno i jednačenje po zvučnosti i jednačenje po mjestu tvorbe?

- A. besraman
- B. bešuman
- C. bezbožan
- D. bežičan

(1 bod)

62. U kojemu je primjeru riječ *pripovijedati* točno naglašena?

- A. pripovijêdati
- B. pripovijèdati
- C. pripovijédati
- D. pripovijědati

(1 bod)

63. Koja je riječ u sljedećoj rečenici zanaglasnica?

Razmišljam o tome primjećuješ li i ti to.

- A. o
- B. li
- C. i
- D. to

(1 bod)

64. Koji je morfem korijenski u riječi *poučavatelj*?

- A. po-
- B. -uč-
- C. -telj-
- D. -Ø

(1 bod)

65. Što je oblikotvorna/gramatička osnova u riječi *predradnik*?

- A. rad
- B. pregrad
- C. pregradni
- D. pregradnik

(1 bod)

66. U kojoj je od sljedećih rečenica podcrtana imenica srednjega roda?

- A. Na leđima je imala madež u obliku zvijezde.
- B. I ove ćemo godine staviti jaslice pod bor.
- C. Svaki rat za sobom ostavlja siročad.
- D. Čula je to na svoje uši.

(1 bod)

67. Koja je od podcrtanih riječi u sljedećoj rečenici u dativu?

U tome turističkom mjestu divimo se mnogobrojnim šetalištima s kojih pogled dopire do prekrasnih austrougarskih vila.

- A. turističkom
- B. mnogobrojnim
- C. kojih
- D. austrougarskih

(1 bod)

68. U kojoj je od sljedećih rečenica upotrijebljen točan oblik pridjeva?

- A. Gregor je želio da otac bude dobri prema njemu.
- B. Gledao sam emisiju o ljudima najhrabrija srca.
- C. Kopernik je pojasnio heliocentrični sustav.
- D. Nigdje nije bilo onoga poznata glumca.

(1 bod)

69. Koji je glagol u sljedećoj rečenici u prezentu?

Umjesto da smjesta pobjegne, okrenu se, potihlo zaplaka i još dugo u noć jecaše.

- A. pobjegne
- B. okrenu se
- C. zaplaka
- D. jecaše

(1 bod)

70. Koji je glagolski oblik podcrtan u sljedećoj rečenici?

Kad budemo dolazili, osvijetli nam put.

- A. futur prvi
- B. futur drugi
- C. kondicional prvi
- D. kondicional drugi

(1 bod)

71. Koja je riječ u sljedećoj rečenici prilog?

Hodao je uporno preko oštrog stijenja unatoč svim nevoljama koje su ga toga jutra pratile.

- A. uporno
- B. preko
- C. unatoč
- D. jutra

(1 bod)

72. Kojim je tvorbenim načinom nastala riječ *blatobran*?

- A. prefiksno-sufiksno tvorbom
- B. složeno-sufiksno tvorbom
- C. sufiksno tvorbom
- D. čistim slaganjem

(1 bod)

73. Koja je od sljedećih riječi tvorena sufiksom *-nik*?

- A. bolesnik
- B. nasilnik
- C. patnik
- D. sretnik

(1 bod)

74. Koja je od sljedećih riječi nastala prefiksno tvorbom?

- A. zaboraviti
- B. zanovijetati
- C. zapisati
- D. zatvoriti

(1 bod)

75. U kojoj je od sljedećih rečenica podcrtani primjer eponim?

- A. Tajnu originalne pripreme kremšnita znaju samo samoborske slastičarnice.
- B. Čvarci, kulen i kulenova seka dobro su poznati i izvan granica Lijepe Naše.
- C. Đurđevački pijesci jedinstven su prirodni fenomen u Hrvatskoj.
- D. Cipele manolice nazvane su prema poznatome dizajneru.

(1 bod)

76. Koji od sljedećih frazema znači 'pogoršavati situaciju'?

- A. dolijevati ulje na vatru
- B. otvoriti na koga vatru
- C. pregrmjeti prvu vatru
- D. igrati se vatrom

(1 bod)

77. Koja je od sljedećih riječi bliskoznačna podcrtanoj riječi u sljedećoj rečenici?

U svojim je lucidnim trenutcima došao do bitnih spoznaja.

- A. ludim
- B. pronicavim
- C. rijetkim
- D. važnim

(1 bod)

78. U kojemu je od sljedećih primjera ktetik?

- A. eskimski iglu
- B. lepoglavska čipka
- C. matoševski sonet
- D. zemaljska kugla

(1 bod)

79. Kojemu funkcionalnom stilu hrvatskoga jezika pripadaju ove rečenice?

Flavonoidi su heterogena skupina spojeva čija osnovna struktura je kostur difenilpropana. Dva benzenska prstena povezana su s tri lanca ugljika koji tvori zatvoreni piranski prsten s benzenskim prstenom.

- A. administrativnomu
- B. književnoumjetničkomu
- C. publicističkomu
- D. znanstvenomu

(1 bod)

80. Koja se od sljedećih tvrdnja odnosi na prvi hrvatski tiskani rječnik?

- A. Skupljeno leksičko blago u prvome je redu kajkavsko, ali ima štokavizama i čakavizama, što je u skladu s načelima ozaljskoga jezičnog kruga kojemu autor pripada.
- B. Rječnik je tiskan u Veneciji 1595., a hrvatski je jezik u njemu nazvan jednim od pet najuglednijih europskih jezika.
- C. Premda je rječnik ograničen uglavnom na hrvatsko kajkavsko jezično područje, važan je po tome što je prvi kajkavsko-latinski rječnik.
- D. U tome je trojezičnom rječniku prvi put hrvatski polazni jezik.

(1 bod)

ZADATAK ZA PISANJE ŠKOLSKOGA ESEJA

Johann Wolfgang Goethe, *Patnje mladoga Werthera*

29. srpnja

(...)

A smijem li reći, Wilhelme? Zašto ne bih smio? Ona bi sa mnom bila sretnija nego što je s njim! On nije čovjek koji bi znao ispuniti sve želje onakva srca! Njemu nekako nedostaje osjećajnost – shvati to kako hoćeš – njegovo srce nije kadro djelovati na drugo srce tajanstvenom osjećajnom moći, nije se kadro svezati s drugim srcem! Kad bismo Lotta i ja zajedno čitali neku knjigu, na stanovitu bi se mjestu u toj dragoj knjizi naša srca stopila u jedno. Bilo je stotinu takvih slučajeva: nešto treće bi svojim djelovanjem potaknulo naša osjećanja da se zajedno oglase. Dragi Wilhelme! – On je doduše voli iz sve duše, a što sve takva ljubav ne zaslužuje?!

Neki neugodni čovjek me je prekinuo u pisanju. Suze su mi se osušile. Rastresen sam. Zbogom, dragi!

(...)

12. rujna

Bila je nekoliko dana na putu, išla je po Alberta. Danas sam joj ušao u sobu, pošla mi je ususret, poljubio sam joj ruku sa silnom radošću.

Kanarinac joj je sletio sa zrcala na rame. „To nam je novi prijatelj”, reče i zovne ga na dlan, „namijenjen je dječici. Umiljat je. Pogledajte ga! Kad mu dajem kruha, lepeće krilima i pristojno kljuca. Gle, zna me i poljubiti!”

Kad je ptičici ponudila svoja usta, ona ljupko pritisne njezine slatke usne kao da je kadra osjetiti blaženstvo toga užitka.

„Neka poljubi i vas”, reče Lotta i okrene pticu prema meni. Mali kljun prevali put od njezinih do mojih usta, a kad mi je blago piknuo usne, osjetio sam dašak kao predosjećaj nježnoga užitka.

„Ptičji poljubac”, reko, „nije čist od pohlepe, ptica traži hranu i povlači se nezadovoljno, ako osim ljubaznosti nema ničega.”

„Ja joj dajem jesti iz svojih usta”, reče Lotta i uzme u usta nekoliko mrvica kruha za pticu, okrene joj se i pruži joj usne sa smiješkom u kojemu se iskrla bezazlena i samilosna ljubav.

Ja odvratih lice. Ne bi to smjela raditi! Ne bi smjela dražiti moju maštu tim prizorom rajske nevinosti i blaženstva, ni buditi moje srce, što ga ravnodušnost životne sudbine ipak ponekad uljulja u tup san! – A zašto ne? – Zna da joj neću ništa, jer zna koliko je ljubim.

Smjernice

- Predstavite poetiku djela *Patnje mladoga Werthera*.
- Usporedite na temelju djela u cjelini Lottin odnos prema Wertheru i prema Albertu.
- Interpretirajte polazni tekst na sadržajnoj i stilskoj razini.
- Protumačite na temelju čitateljskoga iskustva kako ljubav motivira postupke književnih likova.
- Obrazložite svoje tvrdnje.